

Pravda a budoucnost

Česká etymologie slova „pravda“ (ostatně jako mnoha dalších slov, jako spravedlnost, právo, pravidlo, pravítko, náprava, oprava, výprava, rozprava, praviti atd. atd.) poukazuje původně na prostorovou orientaci. Dnes je ve fyzice čas chápán jako jedna z dimenzí vedle prostorových. Ale Patočka např. deklaruje prostorové dimenze za dimenze času, tj. prostor považuje za jednu z dimenzí času (7100, doslov k „Přirozenému světu“, 1969, Praha ²1970, s. 156). Přijmeme-li toto nové vidění a hodnocení času, musíme reinterpretovat onen etymologický poukaz slova „pravda“ (a všech dalších slovo se stejným kořenem) tak, aby onen poukaz k prostoru byl vztažen k mnohem základnější skutečnosti, jíž je čas. Každé jsoucno je vůbec možné jen díky času (Patočka: „čas (...) je to, bez čeho není možné ani jsoucno jednotlivého ve světě ...“, dtto.), neboť každé (pravé) jsoucno je (pravá) událost. A událostné dění je možné jen v čase, resp. každé dění je neodlučně spjato s časem a časovostí. Proto sama pravda musí být chápána jako dění pravdy, jako něco, co přichází. Ovšem pravda nikdy není příšlá, nikdy není aktuálně tu, před námi, nýbrž podržuje si vždy svůj adventivní charakter. Dění pravdy musíme tedy rozumět jinak, než jak rozumíme dění (pravé) události – pravda se děje tak, že přichází jako nepředmětná výzva, ale sama se nezpředměťuje. To, co se děje potom, už není dění pravdy samé, nýbrž je děním odpovědi na tuto výzvu. To zároveň znamená, že čas přicházející (a tedy dějící se) pravdy je jiný než čas lidské (nebo jakékoli jiné) odpovědi na tuto přicházející pravdu: lidská odpověď není pokračováním dějící se, přicházející pravdy, nýbrž je právě jen odpovědí na ni. Pravda se tedy vztahuje až druhotně a prostředně na to, co „jest“ (i na to, co „bylo“), zatímco v první řadě a především se vztahuje k oslovovaným subjektům. Vlastním hájemstvím, doménou pravdy je proto budoucnost; k přítomnosti (vždy k aktuální přítomnosti) se pravda vztahuje tak, že přichází jako oslovení, jako výzva, kdežto minulost stojí až na posledním místě – a může být buď „spasena“ nebo definitivně odvržena a znicotněna.

(Písek, 000430-2.)